

Kvinnor och genusperspektiv i ett splittrat forskningsfält

Modern diplomatihistoria

SUSANNA ERLANDSSON*

Uppsala universitet

Diplomatihistoria är ett av de fält som längst har förknippats med klassisk *his-story*. Den amerikanska historikern Joan W. Scott satte 1988 fingret på problematiken: många historiker ser krig, diplomati och storpolitik som saker som inte har att göra med relationer mellan män och kvinnor. De tror följaktligen att de inte har anledning att ta hänsyn till genusfrågor.¹ När alla diplomater, utrikesministrar och statsmän (*sic*) är män finns det heller inga kvinnor att skriva om.

Att det inte stämmer finns det i dag gott om forskning som visar. I takt med att nya rön publiceras om hur både genusnormer och enskilda (grupper av) kvinnor påverkat diplomatiska relationer dyker nya frågor och projekt upp. I Tyskland har historikern Julia Eichenberg just påbörjat en studie av hur en förhållandevis liten grupp kvinnor bakom kulisserna främjade transnationella kontakter i exilgemenskapen i London under andra världskriget.² Själv lägger jag i dagarna sista handen vid ett bokmanus om hur en könad arbetsdelning kopplad till normen om heterosexuella diplomatpar påverkade efterkrigstidens diplomatiska praktik.³ Den senaste konferensen inom ramen för det Göteborgsbaserade interdisciplinära nätverket Gender and Diplomacy (GenDip) i oktober 2020 visade att tillväxten inom den historiska grenen av forskningsfältet är god. Den brittiske doktoranden Harry Mace lade fram preliminära resul-

Översikten har granskats av extern lektör enligt modellen *double blind peer review*.

* Fil. dr i historia

1. Joan W. Scott, *Gender and the Politics of History* (New York 1988).

2. Inom ramen för andra fasen i projektet "The London Moment", <<https://exilegov.hypotheses.org/2415>> (12/3 2021).

3. Susanna Erlandsson, *Personal Politics in the Postwar World: Western Diplomacy Behind the Scenes* (London kommande 2022).

tat ur sin avhandling om maskulinitet och femininitet i brittisk diplomati under 1900-talet; Khushi Singh Rathore från Indien presenterade sitt avhandlingsarbete om den första kvinnliga indiska ambassadören Vijaya Lakshmi Pandit; Luah Thomas från Brasilien presenterade sin mastersuppsats om könad arbetsdelning i brasiliansk statsförvaltning, där kvinnliga diplomater tilläts från 1918 men förbjöds igen 1938.⁴

Det råder inga tvivel om att det är fruktbart att tillämpa ett genusperspektiv på diplomatihistoria och att det finns gott om kvinnor att skriva om. Trots detta är Scotts observation fortfarande aktuell för mycket av forskningen om diplomati, inom både historia och statsvetenskap (för att inte tala om den historieskrivning som når ut till skolor och allmänhet). Forskningsläget om diplomatihistoria är splittrat och i det som kallas *mainstream* lyser kvinnor och genusperspektiv fortfarande med sin frånvaro. Själv gick jag 2010–2015 igenom hela min forskarutbildning utan att ens överväga att anlägga ett genusperspektiv på min jämförelse av svensk och nederländsk utrikespolitik.⁵ Hur är det möjligt? Varför kom jag överhuvudtaget inte i kontakt med det rika forskningsfält som finns med genusperspektiv på internationella relationer förrän jag började intressera mig för en kvinnlig diplomatisk aktör? I resten av den här artikeln kommer jag att med dessa frågor i bakhuvudet diskutera kvinnor och genusperspektiv i diplomatihistorisk forskning som har kommit ut under de senaste decennierna. Fokus ligger på historieskrivning om modern diplomati (från 1815) men jag drar ingen skarp gräns mot historieskrivning om internationella relationer, som jag uppfattar som ett något vidare begrepp. Artikeln gör inte anspråk på att ge en fullständig litteraturöversikt men ger exempel på trender i forskningen som gör det möjligt för den intresserade att söka sig vidare. Syftet är dels att ge en inblick i fältet, dels att belysa och diskutera möjliga orsaker till, och följer av, den klyfta som har uppstått i diplomatihistoria mellan forskning som behandlar kvinnor och genusperspektiv och forskning som alltjämt behandlar diplomatihistoria som ett fält där frågor om (socialt) kön är irrelevanta.

4. För en översikt av forskare knutna till GenDip med länkar till deras hemsidor, se <<https://www.gu.se/en/gendip/gendip-research/gendip-network>> (12/3 2021).

5. Susanna Erlandsson, *Window of Opportunity: Dutch and Swedish Security Ideas and Strategies* (Uppsala 2015).

Synlighet

Flera tidiga studier om hur kvinnor spelat diplomatiska roller, om än utan egen yrkestitel, utfördes av forskare utanför historieämnet. Den amerikanska sociologen Arlie Hochschild beskrev 1969 hur samtida ambassadörsfruars agerande hade politisk innebörd.⁶ Sex år senare pekade den brittiska antropologen Hilary Callan särskilt ut diplomatfruar i en artikel om hur kvinnor utförde arbete inom ramen för sina makars karriärer, en forskning som gav upphov till begreppet *incorporated wife* – ordvalet för tankarna till makens yrke som en korporation där båda makarna ingår.⁷ I linje med detta påpekade den amerikanska statsvetaren Cynthia Enloe 1989 att genusnormer gav diplomatäktenskap både politisk och ekonomisk relevans. Enloe visade också hur andra kvinnors o- eller lågavlönade arbete – till exempel inom turismsektorn och exportindustrin – var avgörande för att internationella relationer skulle kunna fungera som de gör.⁸

Liksom Scott inspirerade Enloe ett numera omfattande feministiskt forskningsfält om internationella relationer. Ett till synes kvinnofritt sammanhang leder för feministiska forskare inte till frågan *om* det finns kvinnor utan *var* de finns (och vilka uppgifter de utför) samt vilken roll maskulinitet spelar.⁹ Relationen mellan män och kvinnor är till och med särskilt relevant i sammanhang där ena könet är frånvarande. Den insikten har dock inte nått den så kallade huvudfåran. I den mån feministisk forskning har bidragit till en ökad könsmedvetenhet där så har effekten ofta varit en annan. I stället för att belysa hur könsroller har spelat roll i diplomati har till exempel andra utgåvan av *A Dictionary of Diplomacy* från 2003 rensat bort könade uppslagsord. Uppslagsordet *wife, diplomatic* har fått en hänvisning till *spouse, diplomatic* och där lyder definitionen i sin helhet: "The partner, marital or not, of a diplomatic agent".¹⁰ I biblio-

6. Arlie Hochschild, "The Role of the Ambassador's Wife: An Exploratory Study", *Journal of Marriage and the Family* 31:1 (1969) s. 73–87.

7. Hilary Callan, "The Premiss of Dedication", i Shirley Ardener (red.), *Perceiving Women* (London; New York 1975); Shirley Ardener & Hilary Callan, *The Incorporated Wife* (London 1984).

8. Cynthia Enloe, *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics* (Berkeley 1989).

9. Marysia Zalewski, "Feminist International Relations: Making Sense", i Laura J. Shepherd (red.), *Gender Matters in Global Politics: A Feminist Introduction to International Relations* (London 2015) s. 28–43.

10. Geoff R. Berridge & Alan James, *A Dictionary of Diplomacy* (Basingstoke 2003) s. 252, 278.

grafin finns vare sig hänvisningar till forskning om diplomatfruar eller till annan diplomatiforskning med genusperspektiv. Kanske har målet med mer neutrala uppslagsord varit en mer jämställd och inkluderande framtoning, men resultatet är att könets, äktenskapets och heterosexu- alitetens historiska betydelse för diplomatiskt arbete har osynliggjorts. Budskapet är att diplomati inte har något att göra med relationer mellan män och kvinnor.

Flera konkreta observationer kan bidra till att förklara varför, el- ler åtminstone hur, forskning om kvinnor och genus i internationella relationer(s historia) marginaliseras. Allra först är det värt att notera att bilden av denna forskning som ett särintresse, en nischad litteratur som inte behöver återfinnas i redovisningen av ett forskningsläge om diplo- mati, ofta stöds av böckernas fysiska placering i biblioteken. Många verk om internationella relationer som i titlar hänvisar till kvinnor eller ge- nus återfinns inte bland andra böcker om diplomati och utrikespolitisk historia utan står på hyllor för kvinnoforskning eller genusvetenskap. Uppdelningen är inte konsekvent: på Karin Boye-biblioteket i Uppsala finns till exempel Jennifer Cassidys *Gender and diplomacy* (2017) sorte- rad under Statsvetenskap, Internationella relationer, medan Karin Gar- ners *Women and gender in international history: Theory and practice* (2018) står att finna under Sociologi, Sociala grupper, Könroller.¹¹

Förmodligen beror placeringen på bibliotekens klassificeringssystem, där genus och kvinnor helt enkelt inte återfinns som underkategori till internationella relationer(s historia). Många böcker med dessa ord i titeln eller som huvudsakliga nyckelord hamnar därför i stället under Sociologi eller Sociala frågor (under Samhällsvetenskap), där sociala grupper och/ eller könroller finns listade som underkategorier.¹² Motsvarande place- ring sker inte av böcker som – utan särskilt genusperspektiv – fokuserar

11. Jennifer Cassidy (red.), *Gender and Diplomacy* (London 2017); Karen Garner, *Women and Gender in International History: Theory and Practice* (London 2018).

12. Detta gäller Svenska klassifikationssystemet SAB, <<https://metadatabyran.kb.se/download/18.6945cdaa174b74a2c3615d8/1601907036987/SAB%202015.pdf>> och åtminstone följande internationella system: Library of Congress Classification Outline, <<https://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/>>; Dewey Decimal Classification, <<https://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/resources/summaries/deweysummaries.pdf>>; UNESCO nomenclature for fields of science and technology, <<https://skos.um.es/unesco6/view.php?fmt=1>>. Kungliga Biblioteket använder sig sedan 2011 av Dewey, så att SAB och Dewey ofta blandas på svenska bibliotek, se <<https://metadatabyran.kb.se/klassifikation/sab>> (samtliga 12/3 2021).

uteslutande på män.¹³ Följden blir att den som i första hand är intresserad av diplomati sällan automatiskt stöter på böcker som behandlar genusperspektiv eller kvinnor – vare sig genom att ögna igenom en litteraturlista i ett allmänt diplomatihistoriskt verk eller genom att titta igenom böckerna i hyllan för diplomatihistoria eller för internationella relationer på ett bibliotek. Intrycket blir att böcker om män och diplomati i första hand handlar om diplomati medan böcker om kvinnor och diplomati i första hand handlar om kvinnor. Den som i första hand är intresserad av diplomati kan alltså bortse från de senare.

Separata sfärer

Även i den kvinno- eller genusinriktade forskningslitteraturen finns fallgropar som delvis kan förklara uppdelningen. En är tendensen att lyfta fram exceptionella kvinnor. Själva hyllningen av dessa kvinnor som ovanliga aktörer, kvinnor som lyckats påverka politiken trots sitt kön, kan befästa bilden av att kvinnor i allmänhet är irrelevanta för utrikespolitik. I artikeln "Gender" från 1990 varnade den amerikanska historikern Emily Rosenberg för detta och pekade bland annat ut Edward Crapols antologi *Women and American Foreign Policy* från 1987 som en berättelse om enstaka kvinnor som tagit sig an typiskt manliga internationella uppgifter.¹⁴ Samtidigt varnade hon för motsatsen: att belysa kvinnor som påverkade politiken genom att ta sig an vad som ansågs som typiskt kvinnliga internationella uppgifter. Eftersom sådana kvinnligt kodade uppgifter enligt Rosenberg inte existerade i den mansdominerade diplomatikårens högre kretsar – ett påstående jag återkommer till – innebar det att sådana studier flyttade fokus från diplomater till exempelvis missionärer, sjuksköterskor och fredsaktivister, där fler kvinnor återfanns. Sådan forskning visade visserligen hur kvinnor kunde utöva inflytande genom att utnyttja och tänja på den kvinnliga sfärens möjligheter, medgav Rosenberg. Problemet, påpekade hon, var att den återigen positionerade det typiskt kvinnliga gentemot det typiskt manliga. Intrycket att det fanns skilda sfärer baserade på en skillnad mellan könen

13. Inte heller män återfinns som underkategori till internationella relationer, men däremot t.ex. under "The Family/Marriage/Women" under huvudkategorin "Social Sciences" i Library of Congress-systemet.

14. Edward P. Crapol (red.), *Women and American Foreign Policy: Lobbyists, Critics, and Insiders* (Westport 1987); Emily S. Rosenberg, "Gender", *The Journal of American History* 77:1 (1990) s. 116–124.

som var naturlig snarare än historisk och kulturell riskerade därmed att kvarstå. Lösningen enligt Rosenberg var att komplettera forskningen om kvinnor med forskning om hur föränderliga könsideal haft sociala och politiska implikationer. I stället för att fokusera på kvinnor skulle forskare belysa de könsbestämda kulturella antaganden som i olika tider legat till grund för utrikespolitiken.¹⁵

Rosenbergs resonemang hör hemma i en tradition av forskning om genusordning (snarare än kvinnor) med en koppling till de så kallade språkliga och kulturella vändningar som till stor del utvecklades parallellt med intresset för genus. Numera finns till exempel gott om forskning om hur både språk och kulturella uppfattningar om krig och nation är könade: kvinnor har förknippats med den territoriella nationen och dess kulturella och biologiska fortlevnad medan män avbildats som nationens (och kvinnornas) ledare och beskyddare.¹⁶ Att sexuella och könade ordval motsvarar en verklighet där män setts som aktiva/förövarer och kvinnor som passiva/offer är kanske särskilt tydligt i genusforskning som rör krig.¹⁷ Både i militära diskussioner och i folkrättens språk och regler om stridande och civila har manlighet förknippats med krig/militär makt och kvinnlighet med fred/militär svaghet.¹⁸ Forskningen har alltså betonat hur könade föreställningar snarare än några naturliga benägenheter hos kvinnor och män har påverkat verkligheten.

15. Rosenberg (1990) s. 117.

16. T.ex. Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation* (Thousand Oaks, CA 1997); Maud Eduards, *Kroppspolitik: Om Moder Svea och andra kvinnor* (Stockholm 2012); Cecilia Åse, "Ship of Shame: Gender and Nation in Narratives of the 1981 Soviet Submarine Crisis in Sweden", *Journal of Cold War Studies* 18:1 (2016) s. 112–132.

17. Numera en klassiker är Carol Cohn, "Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals", *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 12:4 (1987) s. 687–718. Bland historiska studier finns Ruth Harris, "The 'Child of the Barbarian': Rape, Race and Nationalism in France During the First World War", *Past and Present* 141 (1993) s. 170–206; Nicoletta F. Gulace, "Sexual Violence and Family Honor: British Propaganda and International Law During the First World War", *The American Historical Review* 102:3 (1997) s. 714–747.

18. Om folkrättens språk som könat: Helen Kinsella, "Gendering Grotius: Sex and Sex Difference in the Laws of War", *Political Theory* 34:2 (2006) s. 161–191. För svensk forskning om militär och genusnormer, se t.ex. Fia Sundevall, *Det sista manliga yrkesmonopolet: Genus och militärt arbete i Sverige 1865–1989* (Stockholm 2011); Alma Persson & Fia Sundevall, "Conscripting Women: Gender, Soldiering, and Military Service in Sweden 1965–2018", *Women's History Review* 28:7 (2019) s. 1039–1056.

Uteslutande definitioner

År 2011 utmanade även den svenska ekonomihistorikern Fia Sundevall tendensen i beskrivningar av kvinnor och krig att fokusera antingen på ovanliga kvinnor eller på kvinnors fredsengagemang eller offer-skap. Hennes forskning belyste kvinnors massiva försvarsengagemang i Sveriges Lottakårer under kalla kriget.¹⁹ Trots att Sundevalles resonemang liknar Rosenbergs avslöjar hon också en svaghet i det senare: i ivernt att undvika skenet av en naturligt kvinnlig sfär försvann även de konkreta kvinnorna.²⁰ Här finns en ny fallgrop. Tendensen att betona hur idéer och uppfattningar om kvinnliga och manliga sfärer uteslutit kvinnor från de arenor där politiska beslut fattats riskerar att bekräfta intrycket att det inte finns några kvinnor att skriva om för den som är intresserad av politisk diplomatisk historia. Även Rosenberg förbisåg kvinnligt kodade arbetsuppgifter i de högre diplomatiska kretsarna, trots att Hochschild, Callan och Enloe redan hade pekat ut diplomatfruars politiska roller.

Problemet verkar vara att även genushistorisk diplomatiforskning anammar en definition av politiskt och diplomatiskt arbete som utesluter eller underordnar arbete som var informellt och/eller obetalt. Till och med forskare som särskilt strävar efter att lyfta fram kvinnor tenderar att åtminstone implicit behandla avlönat, officiellt politiskt arbete som viktigare än det oavlönade och inofficiella arbete många kvinnor utförde i praktiken. Den brittiska historikern Helen McCarthy har betonat att kvinnors diplomatiska agens är en berättelse om kontinuitet likväl som förändring och att diplomatfruars roller även påverkade synen på kvinnliga diplomater och deras möjligheter att agera.²¹ Ändå släpper hon i sin bok *Women of the World* frågan om hur informella kvinnliga aktörer och kvinnligt kodat obetalt arbete kunnat påverka utrikespolitiken så snart det finns kvinnor att studera som uppnår – ordvalet är medvetet – ett deltagande i det dittills manligt kodade, formella yrket. McCarthy beskriver kvinnors roller som inofficiella sändebud fram till tidigt 1900-

19. Fia Sundevall, "Kallt krig, het könsdebatt", i Andreas Linderoth (red.), *Kriget som aldrig kom: 12 forskare om kalla kriget* (Karlskrona 2011) s. 122–137.

20. Jfr den problematik Ulrika Holgersson lyfter i "Herstory revisited", *Scandia* 78:2 (2012) s. 42–50.

21. Helen McCarthy & James Southern, "Women, Gender, and Diplomacy: A Historical Survey", i Cassidy (2017) s. 15–31; Helen McCarthy, "Women, Marriage and Work in the British Diplomatic Service", *Women's History Review* 23:6 (2014) s. 853–873.

tal, för att sedan skifta fokus helt till kvinnor som kämpade i motvind för rätten att utöva diplomatyrket.²²

Att analyser av kvinnor i diplomati tenderar att gå från diplomatfruar till kvinnliga diplomater har bland andra Rogério de Souza Farias påpekat. I sin beskrivning av hur brasilianska kvinnor använde ett resonemang om diplomatiska värden som typiskt kvinnliga för att argumentera för kvinnors lämplighet i professionell diplomati under första hälften av 1900-talet är Farias själv noga med att betona att kvinnor även tidigare hade bevisat sina diplomatiska förmågor i rollen som diplomatfruar. Ändå utmålar även han diplomatyrket som mer betydelsefullt genom att skriva att kvinnor dittills varit förvisade – ordvalet på engelska är *relegated* – till rollen som understödjande fru.²³ Det är naturligtvis viktigt att belysa att kvinnor tvingats acceptera vissa roller och hindrats från att inta andra och att beskriva kvinnors väg till en mer jämlik behandling och tillgång till positioner som tidigare förbehållits män. Det borde dock vara möjligt att göra det utan att bekräfta bilden av att manligt kodat arbete är mer värt i sig, snarare än högre värderat i en viss historisk kontext. För att citera den brittiska antikvetaren Mary Beard; "if women are not perceived to be fully within the structures of power, surely it is power that we need to redefine rather than women."²⁴

Mot en könsintegrerad diplomatihistoria?

Kritiken mot uppdelningen i sfärer som antingen manliga och politiska eller kvinnliga och personliga har uttryckts av en mängd historiker. För diplomatihistorisk forskning har insikter om hur par har samarbetat varit viktiga.²⁵ Både statsvetare och historiker har utifrån studier av historiska eller samtida diplomater, diplomatpar eller diplomatfruar på olika sätt betonat hur både fysiska kvinnor och uppfattningar om

22. Helen McCarthy, *Women of the World: The Rise of the Female Diplomat* (London 2014).

23. Rogério de Souza Farias, "'Do You Wish Her to Marry?' Brazilian Women and Professional Diplomacy, 1918–1938", *Diplomacy & Statecraft* 28:1 (2017) s. 39–56.

24. Mary Beard, *Women & Power: A Manifesto* (London 2017) s. 83.

25. T.ex. K.D. Reynolds, *Aristocratic Women and Political Society in Victorian Britain* (Oxford 1998); John Charmley & Jennifer Davey, "The Invisible Politician: Mary Derby and the Eastern Crisis", i John Fischer & Antony Best (red.), *On the Fringes of Diplomacy: Influences on British Foreign Policy, 1800–1945* (Burlington, VT 2011) s. 17–34; Dana Cooper, *Informal Ambassadors: American Women, Transatlantic Marriages, and Anglo-American Relations, 1865–1945* (Kent, Ohio 2014). Här finns en bro till annan genushistorisk forskning om par, t.ex. Annika Berg, Christina Florin & Per Wisselgren (red.), *Par i vetenskap och politik: intellektuella äkten-skap i moderniteten* (Umeå 2011).

könsroller, femininitet och maskulinitet präglat diplomatiskt arbete.²⁶ Fler och fler historiker integrerar ett genusperspektiv i forskning som i första hand handlar om diplomati, som Nevra Biltekin i sin avhandling om den svenska diplomatikårens utveckling under 1900-talet eller Frank Costigliola i sin beskrivning av alliansbyggande under andra världskriget.²⁷ I det växande fältet "ny diplomatihistoria" (*New Diplomatic History*) har fokus förflyttats från resultat till processer och från officiella förhandlingar till diplomatiska praktiker. Det har främjat en integrering av kvinnor och genus i en vidare berättelse som med grund i den empiriska praktiken öppnat upp för att tänja på definitionen av vad som utgör diplomati.²⁸ Forskare som Biltekin har lyft fram kvinnor som i andra roller än som statsanställda i praktiken verkat som (oavlönade) diplomater.²⁹ Även inom statsvetenskapen talas det om en praktikvändning i internationella relationer och även i sådan forskning utmanas föreställningar om diplomati som en manlig sfär. I anknytning till den historiska forskningen om diplomatpar har Birgitta Niklasson nyligen visat att kvinnliga och manliga diplomater visserligen inte alltid har tillgång till samma diplomatiska kontakter, men att mäns nätverk inte

26. T.ex. Molly M. Wood, "Diplomatic Wives: The Politics of Domesticity and the 'Social Game' in the US Foreign Service, 1905–1941", *Journal of Women's History* 17:2 (2005) s. 142–165; Wood, "Commanding Beauty" and "Gentle Charm: American Women and Gender in the Early Twentieth-Century Foreign Service", *Diplomatic History* 31:3 (2007) s. 505–530; Iver B. Neuman, "The Body of the Diplomat", *European Journal of International Relations* 14:4 (2008) s. 671–695; Nevra Biltekin, "The Diplomatic Partnership: Gender, Materiality and Performance in the Case of Sweden c.1960s–1980s", *Genesis* 11:1–2 (2012) s. 253–265; Amelia M. Kiddle, "In Mexico's Defense: Dueling, Diplomacy, Gender and Honor, 1876–1940", *Mexican Studies* 31:1 (2015) s. 22–47; Nevra Biltekin, "The Performance of Diplomacy: The Residence, Gender and Diplomatic Wives in Late Twentieth-Century Sweden", i Glenda Sluga & Carolyn James (red.), *Women, Diplomacy and International Politics since 1500* (Abingdon 2016) s. 254–268; Kenneth Weisbrode, "Vangie Bruce's Diplomatic Salon: A Mid-Twentieth Century Portrait", i Sluga & James (2016) s. 240–253; Susanna Erlandsson, "Off the Record: Margaret van Kleffens and the Gendered History of Dutch World War II Diplomacy", *International Feminist Journal of Politics* 21:1 (2019) s. 29–46; Philip Nash, *Breaking Protocol: America's First Female Ambassadors, 1933–1964* (Lexington, Kentucky 2020).

27. Nevra Biltekin, *Servants of Diplomacy: The Making of Swedish Diplomats, 1905–1995* (Stockholm 2016); Frank Costigliola, *Roosevelt's Lost Alliances: How Personal Politics Helped Start the Cold War* (Princeton, N.J. 2012); Costigliola, "Pamela Churchill, Wartime London, and the Making of the Special Relationship", *Diplomatic History* 26:4 (2012) s. 753–762.

28. För en diskussion av denna definition, se Susanna Erlandsson & Sari Nauman (red.), *Tillit och diplomati: En diskussionsbok om personliga relationer och diplomatiska processer 1670–1990* (Uppsala 2019).

29. Nevra Biltekin, "Unofficial Ambassadors: Swedish Women in the United States and the Making of Non-State Cultural Diplomacy", *International Journal of Cultural Policy* 26:7 (2020) s. 959–972.

är större eller mer relevanta än kvinnors.³⁰ Inspirerad av queer-metoder diskuterar Ann Towns i sin senaste artikel behovet av en rörlighet i vår förståelse av diplomatins genusordning, med hänsyn till att könade gestaltningar samspekar med klass, sexualitet och rasifiering och att en performativ upprepning även alltid förändrar en gestaltning.³¹ Genus och diplomati har utvecklats till ett dynamiskt forskningsfält som har mycket att tillföra både det kvinno- och genushistoriska samtalet och förståelsen för diplomatins praktiker.

Samtidigt betyder praktikvändningen inte automatiskt ett slut på splittringen av diplomatiforskningsfältet. Catriona Standfield påpekar att mycket ny forskning som bygger på Bourdieu varken tar hänsyn till hans teori om patriarkat eller till de omfattande feministiska analyser som redan finns på området.³² Ny diplomatihistoria är heller ingen garanti för genusmedvetenhet. Så sent som 2018 publicerade den nederländska forskaren Albertine Bloemendal en bok som explicit presenterades som ny diplomatihistoria, där hon betonade vikten av att inkludera inofficiella diplomatiska aktörer och att ta hänsyn till personliga och sociala band som korsade gränsen mellan det privata och det professionella. Det hindrade henne inte från att enbart lyfta fram personliga relationer mellan män, utan att problematisera dessa i termer av maskulinitet. Den roll huvudpersonens maka uppenbart spelade diskuterades inte alls.³³ Inte långt efter att boken kom ut träffade och samtalade jag med Bloemendal om min egen forskning om diplomatpar. Därför vet jag att detta inte var ett medvetet val utan att hon helt enkelt inte kände till relevant forskning med ett genusperspektiv. Och det är här min motivation för att skriva denna översikt bottnar. Jag vill inte hävda att alla historiker som sysslar med utrikespolitik, diplomati eller internationella relationer måste anlägga ett genusperspektiv på sin forskning. Däremot bör den som vill bortse från genus göra det som ett medvetet val på goda grunder, inte oreflekterat utesluta dess relevans *a priori* på grund av okunskap. Att forskning om kvinnor och genus i diplomatihistoria

30. Birgitta Niklasson, "The Gendered Networking of Diplomats", *The Hague Journal of Diplomacy* 15:1–2 (2020) s. 13–42.

31. Ann Towns, "Diplomacy is a Feminine Art: Feminised Figurations of the Diplomat", *Review of International Studies* 46:5 (2020) s. 573–593. Jfr Holgersson (2012).

32. Catriona Standfield, "Gendering the Practice Turn in Diplomacy", *European Journal of International Relations* 26:1 (2020) s. 140–165.

33. Albertine Bloemendal, *Reframing the Diplomat: Ernst van der Beugel and the Cold War Atlantic Community* (Leiden 2018).

sorteras i en annan kategori än annan diplomatihistorisk forskning får konsekvenser för hela fältet.

Jag har försökt identifiera orsaker till uppdelningen som historiker skulle kunna vara mer uppmärksamma på, men lite är det som att kryssa mellan Skylla och Karybdis. Å ena sidan finns ett behov av att särskilt lyfta fram kvinnliga aktörer för att kunna föra in deras berättelser och agens i den berättelse om diplomati som länge förtigit eller tonat ner deras relevans. Historiker som Glenda Sluga, Carolyn James och Philip Nash har använt detta som argument för att fokusera på kvinnor.³⁴ Å andra sidan riskerar en separat behandling av kvinnor, oavsett det ontologiska problemet, att bekräfta bilden att de inte hör till den allmänna historien om diplomati. Frågan är om det hjälper att jag eller historiker som Sacha Zala och Ursina Bentele argumenterar för att kvinnor och genusperspektiv inte bara är relevanta för genushistoria utan för att förstå historien om diplomati och utrikespolitik.³⁵ De som på förhand utgår från att genus inte är relevant för den som i första hand är intresserad av diplomatihistoria kommer förmodligen inte att läsa våra argument om de står i en bok som heter *Das Geschlecht der Diplomatie* – eller i ett temanummer om kvinnor.

34. Sluga & James (2016) s. 11; Nash (2020) s. 2.

35. Sacha Zala & Ursina Bentele, "Von Ehefrauen, Sekretärinnen und Diplomattinnen: Diskurse, Biographien und Verwaltungspraktiken im Schweizerischen Diplomatischen Corps, 1945–1975", i C. Bastian, E.K. Dade, H. von Thiesen & C. Wandler (red.), *Das Geschlecht der Diplomatie: Geschlechterrollen in den Aussenbeziehungen vom Spätmittelalter bis zum 20. Jahrhundert* (Köln/Weimar/Wien 2014) s. 237–255, 239.